

NÅR STEINENE ROPER

Bakgrunnsstoff *Jes 20,1; Nah 3,2-7; Luk 19,40; Hebr 11,24-27; Joh 20,24-31.*

Minnevers “I tro nektet Moses da han ble stor, å kalles sønn av faraos datter. Han ville heller lide vondt sammen med Guds folk enn å nyte synden en kort tid” (*Hebr 11,24. 25*).

Hovedtanke **Arkeologien har spilt en sentral rolle i å bekrefte Det gamle testaments pålitelighet.**

Ved innledningen til det nittende århundre ble Bibelen angrepet fra mange kanter. Dessverre kom de mest intense angrepene fra bibelgranskere som hevdet at vi ikke kunne stole på Bibelen og dens historiske beretninger. Alle slags nye teorier for Bibelens opprinnelse ble fremsatt, og selv om de ikke stemte overens med hverandre, hadde de én ting felles: Alle rakk ned på Bibelens beretninger. Men det er interessant at mens disse angrepene var som krassest, begynte arkeologene å gjøre bemerkelsesverdige oppdagelser, og den ene innvendingen mot Bibelen etter den andre ble tilbakevist.

“I lys av fortidens oppdagelser,” skrev en velkjent forsker, “kan man nok gå ut fra at fremtidige arkeologiske funn vil fort-

sette å støtte den bibelske tradisjonen.” - Edwin Yamauchi, *The Stone and the Scriptures* (London 1973) side 168.

Denne uken skal vi ta et raskt blikk på hvordan noen av oppdagelsene har svart på visse innvendinger.

SØNDAG

Tro og arkeologi

“Men han svarte: ‘Jeg sier dere: Dersom de tier, skal steinene rope’”. (Luk 19,40).

Jesus talte nok ikke om arkeologi da han sa dette, men det kunne han like gjerne gjort. I tidens løp har mange arkeologiske oppdagelser, så som Rosettasteinen og innskriftene fra Behistun bidratt til å stadfeste Bibelens beretninger.

Men tro det ikke bare fordi vi sier det. Les sitatene fra arkeologene nedenfor:

Dr. W. F. Albright var kanskje det tjuende århundres mest berømte arkeolog. Han skrev: “Det finnes ikke tvil om at arkeologien har bekreftet at Det gamle testaments tradisjon i det store og hele er korrekt.” - *Archaeology and the Religion of Israel* (Baltimore, 1942), side 176.

Millar Burrows, fra Yale University: “Men i det hele har arkeologisk arbeid uten tvil styrket tilliten til Skriftens pålitelighet. Mer enn én arkeolog har fått styrket sin respekt for Bibelen etter å ha drevet utgravinger i Palestina.” - *What Mean These Stones?* (New Haven, Conn., 1941), side 1.

K. A. Kitchen: “Når det gjelder generell pålitelighet ... klarer Det gamle testamente seg bemerkelsesverdig godt, så lenge man behandler dets skrifter på en rett og rimelig måte.” - *On the Reliability of the Old Testament* (Grand Rapids, Mich.: Eerdmans Publishing Co., 2003), p. 500.

Det kan nok være hyggelig å ha disse sitatene, og andre med, men vi må ikke bygge vår tro på arkeologi, for dette er, i likhet med alle andre disipliner, menneskers verk. Mennesker må tolke

bevismaterialet, og dermed oppstår det alltid subjektive elementer. Og hva skjer når noen gjør et funn som noen forskere tolker som en *motsigelse* av Bibelens beretning? Knuser det vår tro? Det kan være kjekt når arkeologiske tolkninger passer med det vi tror, men vår tro må ikke hvile på steiner og innskrifter, men på Guds løfter slik de er åpenbart i Jesus Kristus.

Til ettertanke **Les Joh 20,24-31. Hvilket prinsipp med anvendelse i vår egen erfaring med troen på Jesus blir her åpenbart? Hva kan du lære av denne historien (især vers 29) som hjelper oss å se hva troen dreier seg om?**

MANDAG

Noen profetier bekreftet

Som man vet er Bibelen full av profetier, og mange av dem er allerede oppfylt. Fra vårt ståsted er det spennende å se tilbake i tiden og merke seg hvordan arkeologien viser at disse profetiene ble oppfylt slik Bibelen sa de ville bli det.

For eksempel, Ninive var hovedstaden i Assyrieriket da det var på høyden av sin makt og herlighet. Det var et av verdens store sentra. Fra dets administrasjonskontorer sendte man ut guvernører som hersket over et digert rike, helt fra Persia og Arabia i øst til Middelhavets grønne bredder i vest, og fra Etiopias grense i sør til Svartehavet i nord. Men Bibelen sa at det ikke skulle bestå.

Hva sa Nahum at skulle skje med denne store byen Ninive? Se Nah 3,2-7.

Mederne og babylonerne ødela byen i 612 f.Kr. Slottene ble brent, templene revet, og de mektige bymurene ble ødelagt.

Les Jes 13,19-22. Hva skulle skje med et annet stort rike, Babylon?

I tidens løp har arkeologiske utgravinger avslørt at Babylon en gang faktisk var en strålende by som bl.a. hadde: (1) en over 17 km lang bymur som var nesten tretti meter tykk; mange porter, deriblant Ishtar-porten med sine emaljerte murstein som er dekorert med 575 draker og okser og 120 løver, samt (3) Nebukadnesars vakkert utsmykkede slott med sin festsal og tronsalen som var nesten 20 meter bred og 50 meter lang. Men til tross for sin fordums storhet ligger byen i grus, slik arkeologien bekrefter.

Til ettertanke **Babylon i ruiner? Ninive i ruiner? Det ville være som om noen i dag skulle si at USA skal ligge i ruiner. Hva kan dette lære oss om hvor flyktig alt her på jorden er? Hva burde være viktigst for oss?**

TIRSDAG
Flere bekreftelser

Slå opp til disse tekstene: 1 Mos 15,20; 2 Mos 3,8; Jos 1,4; 1 Kong 10,29 og 2 Krøn 1,17. Hvilken nasjon er nevnt i alle disse tekstene?

Dette er bare noen få av flere titalls ganger da hetittene er nevnt i Bibelen. Men lenge ble dette sett på som bevis for at man ikke kunne feste lit til Bibelens historisitet. Hvorfor det? Fordi ingen andre oldtidskilder nevner hetittene. Dermed så enkelte på mangelen på andre kilder som bevis for at man ikke kunne stole på Bibelen. Hetittene ble betraktet som et mytisk folk, eller i

hvert fall ikke mer enn en ubetydelig liten stamme som kontrollerte høyst et par landsbyer. Men takket være en rekke arkeologiske funn vet vi nå at hetittene en gang hersket over størstedelen av Lilleasia, fra Middelhavet til Eufrat, og at de i sin makt neppe stod tilbake for Assyria og Egypt. Det var først da riket gikk under rundt 1200 f.Kr. at de forsvant fra historien, skjønt små bystater bestod. Igjen har steinene ropt og vitnet om Bibelens nøyaktighet.

En annen sak som blir bekreftet er forholdet mellom Israel og Moab. Hvordan skildrer Bibelen forholdet? 2 Kong 3,4-21.

I en liten landsby øst for Dødehavet fant man moabittersteinen, en stein med innskrift av kong Meshah. Den forteller at Moab ble undertrykket av Israel, slik Bibelen sier. Denne steinen står nå i Louvre i Paris. Den anses som svært verdifull siden skriften på den er svært lik tidlig hebraisk skrift. Innskriften er fra rundt 850 f.Kr.

Til ettertanke Enn om det aldri var blitt funnet noen moabitterstein? Det er ikke vanskelig å forestille seg at kritikerne ville sagt: “Her har vi enda et bevis for at man ikke kan stole på Bibelen,” akkurat som de sa om hetittene. Hva kan dette lære oss om hva troen bør og ikke bør bygges på?

ONSDAG

Ebla og andre oppdagelser

En annen viktig oppdagelse var Ebla-tavlene, som man fant i den syriske byen Ebla (Tell Mardikh) på 1970-tallet. Dette var et helt bibliotek med leirtavler, rundt 15.000 i alt, og de stammet fra rundt år 2.300 f.Kr. Ebla-tavlene blir “nå regnet som vikti-

gere for oldtidshistorien og Bibelens tidligste bakgrunnsstoff enn noen annen arkeologisk oppdagelse overhodet. “ – *Thomson Chain Reference Bible*, side 1653, 1654.

Les Jes 20,1. Hvilken konge er nevnt her?

Lenge ble det sagt at det ikke fantes noen slik konge og at man ikke kunne stole på Bibelen. Men på 1840-tallet oppdaget man et slott med en statue og innskrift som fortalte alt om assyrer-kongen Sargon.

Hvilken tragisk skjebne led kong Sankerib av Assyria, han som overtok tronen etter Sargon? 2 Kong 19,36. 37.

Interessant nok vet en utgravd assyrisk innskrift å berette at kong Sankerib av Assyria ble drept av sin sønn i et opprør den tjuende dagen i måneden Tebet.

Oppdagelsen av Hammurabis lov i 1901-2 i Susa og utgravningen i Nuzi har vist at noe av det patriarkene praktiserte – som da Sara ga Abraham sin slavepike (*1 Mos 16,1-3*), salget av førstefødselsretten i bytte for mat (*1 Mos 25,33*) og at gifte døtre mottok en tjenestepike (*1 Mos 29,24. 29*) – var skikk og bruk i oldtiden.

Til ettertanke Det er alltid hyggelig når arkeologi, vitenskap, historien eller hva det måtte være stadfester det vi tror på, og vi bør være glade for det. Men vi må ikke glemme at det er noe som er viktigere. Hva sier Hebr 11,1 om det?

TORSDAG

Mer kunnskap

Les Hebr 11,24-27. Hva sier disse versene at Moses gav avkall på for sin Gud?

Hva kan ha vært noen av disse skattene som Moses la bak seg? I 1922 oppdaget Howard Carter Tut-ankh-Amons grav fra det fjortende århundre f.Kr. Carters oppdagelse gjør at vi lettere forstår det teksten skriver om Moses og Egypts skatter. I museet i Kairo har man stilt ut over sytten hundre gjenstander som ble funnet i Tut-ankh-Amons grav, deriblant kongens ansiktsmaske av rent gull, en dødsbåt av gull, 143 juveler og mange andre kostelige kunstsatter. Alene denne graven inneholdt blendende vakre skatter verd mange millioner. Og dette er bare én grav etter en farao. Men ifølge Bibelen sa Moses farvel til disse kostelige skattene fordi “han så den usynlige” (Hebr 11,27).

Sigfried Horn sa at oppdagelsen av Tut-ankh-Amons grav også gav svar til de bibelkritikerne som sa at “omtalen av jern i beretningene i Josvas bok og Dommernes bok var et sterkt bevis for at disse bøkene skulle dateres sent, fordi man mente at jernet ikke kom i bruk før det tolvte århundre f.Kr. Men jerngjenstandene i kong Tut-ankh-Amons grav viser at kritikerne tok feil og at jerngjenstander var i bruk allerede da.” - *The Spade Confirms the Book* (Washington, D.C. 1957) side 121. Oppdagelsen er ytterligere bevis for at Bibelens beretninger er historisk riktige.

Les I Sam 15,2. 3. Hva sa Gud at isrealittene skulle gjøre?

Mange blir urolige over slike tekster. Men arkeologien har kastet lys over saken og gjort det lettere for oss å forstå hva det var som foregikk. Visse arkeologer har hevdet at kanaanittenes religion var ekstremt rå og blodtørstig og at den fikk kanaanittene til å begå voldelige og nedverdiggende handlinger. Dersom det stemmer, kan det gjøre det lettere å forstå hvorfor Herren lot israelittene føre dom over dem. Og 1 Mos 15,16 inneholder et prinsipp som kan gjøre det lettere å forstå det som her skjer.

Til ettertanke **Hvorfor er det så viktig å stole på Herren og hans godhet, til tross for tekster som kan være vanskelige å forstå, så som 1 Sam 15,2. 3? Tenk gjennom eksempler på Guds kjærlighet, barmhjertighet og tilgivelse. Be Herren om å gi deg tro så du kan stole på ham, til tross for det som er vanskelig å forstå.**

FREDAG

Videre studium

“Archeology and the Recovery of Ancient History,” i *The Seventh-day Adventist Bible Commentary*, bind 1, side 99-132.

“Skepsis overfor gamle skrifter, som i mange tilfeller var berettiget, ble så overført på Bibelen. Mange mente at Bibelens beretning om verdens urhistorie, og historiene om patriarkene, profetene, dommerne og kongene i de fleste tilfellene var like legendariske som historiene hos andre gamle folkeslag som var blitt bevart for oss i greske og latinske tekster. De mest kjente historikerne og teologene på 1800-tallet var de største tvilerne når det gjaldt de bibelske fortellingenes pålitelighet, og de var blant de ivrigste til å kritisere Bibelen.

Denne holdningen har endret seg sterkt siden århundreskiftet. Det vises nå langt større respekt for Det gamle testamente, dets fortellinger og dets lære enn det som var tilfelle for noen tiår tilbake. Resultatene av utforskningen av Det nære østen har bidratt mer enn noe annet til dette.

I det vell av lys som arkeologien kaster over oldtidens sivilisa-

sjoner fremstår Det gamle testamente ikke bare som historisk troverdig, men også som enestående i omfang, kraft og høyverdige idealer sammenlignet med det beste den gamle verden har å by på.” - *The SDA Bible Commentary*, bind 1, side 100.

**Spørsmål til
drøftelse**

- 1. Snakk sammen om dette med tro på Gud. Hva er tro? Hvor kommer den fra? Hva er det som gjør at folk mister troen? Hvilken rolle kan arkeologien ha i din tro? Og hvorfor må vi ikke legge altfor mye vekt på den, eller noe annet, så som vitenskapen? Hva kan vi gjøre for å styrke hverandres tro?**
- 2. Forestill deg at man ikke hadde oppdaget at hetittene hadde eksistert. Kritikerne ville fortsatt brukt denne mangelen på beviser til å angripe Bibelen, til tross for at hetittene faktisk eksisterte. Med andre ord: Det at man ikke kan bevise noe er ikke bevis på at det ikke er sant. Hva kan dette lære oss om hva det er vår tro må bygge på og hva vi ikke bør bygge den på?**